

ור"י ושאר פוסקים חולקים וסוברים שגזרו בכל אופן שלא לייבם [אם משום שכל אחד מהאחים חולץ והרי אסורות משום אחות-חלוצתו, אם משום חשש ביטול מצות יבמין שחוששים למיתת האח השני, אם משום שאנשים לא יבחינו בין חלץ לראשונה לחלץ לשניה]. ואולם אם קדם האחד וחלץ לשניה – הותרה הראשונה כדברי רבי יוחנן (יש"ש).

דפים כו – כז

מג. מה הדין במקרים הבאים?

- א. שלש אחיות שנפלו ליבום לפני שני אחים בזה אחר זה או ביחד.
- ב. שתי אחיות שנפלו ליבום הן וצרותיהן.
- ג. שתי נשים שנפלו ליבום מאח אחד, ועשה מאמר באחת מהן או נתן לה גט, או שעשה מאמר באחת ונתן גט לשניה.
- ד. שתי אחיות שנפלו ליבום ומתה אחת מהן.
- א. שלש אחיות שנפלו לפני שני אחים לייבום; –

רבה בר רב הונא אמר רב: לדברי האומר יש זיקה, זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת והשלישית צריכה חליצה משניהם, שכיון שיש זיקה וכל אחת אסורה על היבום משום אחות-זקוקתו הרי חליצתה חליצה גרועה, וסובר רב חליצה פסולה (= גרועה) צריכה לחזור על כל האחים. ומדובר כשנפלו בזה אחר זה, באופן שחלץ לראשונה קודם שנפלה לפניו השניה, אבל אם לא הספיק לחלוץ לאחת עד שנפלה האחרת, גם הראשונה והשניה צריכות חליצה מכל אח ואח כיון שיש זיקה ושתיהן אסורות משום אחות-זקוקה וחליצה גרועה היא וצריכה לחזור על כל האחים. ולדעת האומר אין זיקה (וכן סובר רב עצמו), די לכל אחת חליצה אחת.

לפרש"י משמע שלדעת האומר אין זיקה זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת והשלישית צריכה חליצה מאחד מהם. ולדעת ר"י בתוס' למ"ד אין זיקה אפשר שאחד יחלוץ לשלשתן, שלדעה זו חליצה גרועה פוטר את המשובחת הימנה.

שמואל חולק וסובר שבחליצה פסולה אין צריך לחזור על כל האחים, הלכך די לשלישית בחליצה מאחד מהם [והשתים הראשונות, לא יחלוץ להן אח אחד, מפני שזה שחלץ לאחת אסור באחרת משום אחות-חלוצתו וחליצתו בה גרועה מחליצת אחיו שלא חלץ, הלכך יחלוץ השני שחליצתו משובחת יותר]. ולפי אפשרות אחרת בגמרא מתפרשים דברי שמואל כפשוטן, שאחד יכול לחלוץ לכולן [שאין הבדל לדעת שמואל בין חליצה גרועה לחליצה משובחת יותר אלא לענין הצרות כדלהלן].

נחלקו הראשונים בפסק ההלכה; הראב"ד והרשב"א (כאן ולהלן נ: וכ"מ מרש"י שם שפירש כן סתם מתנ"י) נקטו (עפ"י הרי"ף) שהלכה כשמואל ואין האמצעות צריכה חליצה משניהם (וכן נקטו התוס' והרא"ש, כי כן משמע שסובר רבי יוחנן להלן. וכן כתב מהר"ם חלאה (בתשובה קמ) בשם 'כלהו רבוותא'). והעתיק הרי"ף את האבעית אימא' שבגמרא שאחד יכול לחלוץ לכולן. וכתב הראב"ד שלכתחילה זה יחלוץ לאחת וזה יחלוץ לאחת, אבל בדיעבד שחלץ אחד לכולן – מה שעשה עשה. והרא"ש נקט כן מן הדין שתפס לעיקר כתירוץ הראשון בגמרא (שהוא אליבא דרב אשי דלהלן), הלכך שתיים הראשונות זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת בדוקא, והשלישית חולצת מאחד מהם. [לפי הגהת הב"ח ברא"ש, כאשר נפלו השתיים בבת אחת, יכול אחד לחלוץ לשתייהן כי בכל אופן חליצותיהן גרועות (וכן נקט החזו"א קכ"ד). ואולם המהרש"א

והקרבן-נתנאל סוברים שלא יחלוץ אחד לשתיהן, כי כשחולץ בשנית לחלוצתו חליצתו גרועה יותר מאילו יחלוץ לה אחיו].
ואילו הרמב"ן (כאן ולהלן נ:), הרמ"ה, תוס' חד מקמאי, הרי"ד והרא"ז פסקו כרב שחליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחים.

ב. כאמור לעיל, שתי אחיות שנפלו לפני יבם – חולצות ולא מתיבמות. היו עמהן צרות; לפי הסבר אחד בגמרא בדברי שמואל, למאן דאמר יש זיקה צריך לחלוץ גם לאחיות וגם לצרות כי חליצה גרועה אינה מועילה לצרה. ולמאן דאמר אין זיקה, דינו חלוק; התחיל לחלוץ לאחת מן האחיות, פטר את צרתה שהרי חליצתו חליצה טובה היא, אבל צריך עוד לחלוץ פעמיים, לאחות האחרת ולצרתה, מפני שחליצת שתיהן גרועה שזו אחות-חלוצתו וזו צרת-אחות-חלוצתו. התחיל לחלוץ לצרת-האחות הרי פטר את האחיות שעמה, ושוב די לו עתה בחליצה אחת מהבית השני כיון ששתיהן ראויות לו (שהרי קרובת צרת חלוצתו מותרת) ואין חליצתן חליצה גרועה.

כן פרש"י. ולפירוש התוס', אפילו למאן דאמר יש זיקה, אם התחיל בחליצת הצרה יכול לגמור בחליצת האחיות האחרת ואין צריך לחלוץ גם לצרתה, ולא רק כשנפלו בזה אחר זה וחלץ לצרת הראשונה לפני שנפלה השנייה, אלא אפילו היו שתיהן לפניו כאחת וכשחלץ לצרת האחיות לא פטר את האחיות [משום שזו חליצה גרועה, חליצת צרת-אחות-זקוקה], אעפ"כ חליצת האחיות השניה אינה נחשבת חליצה גרועה ופוטרת את צרתה מחליצה.
וכתב החזו"ן-א"ש (קכו,ג-ד) שלפי מסקנת רב אשי יש לנקוט שנחשבת זו חליצה פסולה ואינה פוטרת צרתה.

והסיק רב אשי בפירוש דברי שמואל שאף אם יש זיקה (כפי שסובר שמואל עצמו), אין הזיקה חזקה דיה לעשות הצרה כעורה, הלכך חלץ לצרות נפטרו האחיות אבל חלץ לאחיות לא נפטרו הצרות שהרי זו חליצה גרועה שחלץ לאחות-זקוקתו (וסייעוהו מהברייתא. ואולם רבי אבא בר ממל אינו סובר כן. עתוס').

א. התוס' כתבו שלפי האמת לרב שאמר אין זיקה, חלץ לאחיות נפטרו הצרות, שלפי דעה זו חליצה גרועה פוטרת את החשובה הימנה.

ב. הרי"ף העתיק רק את תירוץ רב אשי, שחלץ לאחיות לא נפטרו הצרות חלץ לצרות נפטרו האחיות. וכן נקט הרמב"ן הרמ"ה ועוד.

ומהרמב"ם (יבום ה,יב) נראה שדוקא חליצת אח אחד לאחות אינה פוטרת צרתה, אבל אם חלצו לה כל האחים, נפטרה צרתה (וע' רמב"ן ורשב"א ועוד שהקשו על דבריו, וכן ברמב"ן נג. וע' במ"מ ולח"מ ובהגר"א קע סקמ"ה; ברכת שמואל יב).

ג. מבואר בראשונים שצרות האחיות אסורות להתייבם. וכן מובא בירושלמי. ויש אומרים בדעת רש"י שמוותרות (ערשב"א. וע' ע' לחם משנה ה,יב ואו"ש קונטרס זיקה יד).

ג. לדברי שמואל, חלץ לבעלת הגט / המאמר – לא נפטרה צרתה (שחליצה גרועה היא מפני שאינה מוציאה לבריה ללא גט). חלץ לצרה נפטרה בעלת גט, וכן בעלת המאמר [אלא שזו צריכה גט למאמרו].
[מבואר בגמרא להלן נא. וכ"כ התוס' והרא"ש] שלא אמר שמואל דבריו אלא למאן דאמר יש זיקה, אבל לדעת האומר אין זיקה, חליצת בעלת הגט [וה"ה בעלת מאמר] פוטרת צרתה, שאין זיקת היבמה חזקה כל כך ופוקעת בחליצה כלשהי (רש"י).

הרמב"ן כתב שרב אינו חולק על שמואל בדבר, שכל שחלץ חליצה מעולה יותר, הגם שהיא גם כן גרועה – נפטר מהחליצה הגרועה הימנה (וכ"כ הרא"ש).

וכן הדין לענין האחים; אם חליץ האח השני, פטר את בעל הגט / המאמר מלחלוץ עוד, אפילו למאן דאמר חליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחים (עפ"י חזו"א קכה, י).

עשה לזו מאמר ונתן גט לזו (ושוב נאסר לייבם, כיון שהתחיל לגרש ועומד ב'לא יבנה' מדרבנן) – שתייהן חליצותיהן גרועות באותה מדה (הלכך חולץ לאיזו מהן שירצה ונפטרה צרתה. רש"י).
 התוס' ועוד ראשונים מפרשים שתלוי הדבר בשני ההסברים שבגמרא בדברי שמואל, ולפי הסבר אחד צריכות שתייהן חליצה למ"ד יש זיקה מפני שחליצה גרועה היא. והרא"ש קיים פרש"י להלכה, שכל שחליצות שתייהן שוות הן, די לחלוץ לאחת מהן (וע"ע להלן ג-נג).

ד. שתי אחיות שנפלו לפני יבם אחד, ומתה הראשונה; לרב, הותרה השניה להתייבם, כי עתה אינה אחות-זקוקתו. [ואף על פי שבערוה דאורייתא אין הדין כן, כגון אחות אשתו שנפלה לפניו ומתה אשתו, בזיקה דרבנן שונה]. ולרבי יוחנן – אסורה.
 [מחלוקתם אליבא דתנא קמא ששתי אחיות שנפלו לפני היבם דינן בחליצה, אבל לרבי שמעון (להלן כח): שפטורות לגמרי מן החליצה ומן היבום, הרי נאסרה השניה באיסור אשת אח ושוב אין לה התר].
 לפר"ח טעמו של רב הוא משום שאין זיקה ואיסורו אינו אלא משום ביטול מצות יבמין לכך מיקל כשמתה, אבל למאן דאמר יש זיקה – אסור.
 מתה השניה – אפילו לרבי יוחנן מותרת הראשונה להתייבם, שיבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להיתרה הראשון. ואף על פי שבמשנתנו אין משמע כן, דחה רבי יוחנן למשנתנו מהלכה.
 ולדברי התנא רבי אליעזר, כיון שעמדה עליו שעה אחת באיסור נאסרה עליו עולמית. [וכן דעת שמואל ורב אסי (מא). שיבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה, אינה חוזרת להתייבם. אך שמא מודים באיסור דרבנן כגון כאן. ע"ש ברא"ש].
 הלכה כרבי יוחנן במחלוקתו עם רב (רי"ף ו"פ).

המקדש אשה בתנאי, ונפלה אחותה לפניו ליבום קודם שנתקיים התנאי – תמתין האחות עד שיתקיים התנאי ותצא בלא חליצה (עפ"י מאירי כט. ע"ש בענין המקדש 'מעכשיו ולאחר שלשים' ונפלה אחותה בתוך שלשים).

דף כח

מד. שתי אחיות שנפלו ליבום לפני שני אחים, מה הדין במקרים דלהלן; –
 א. קדמו וכנסו.

ב. היתה אחת מהן אסורה על אחד האחים משום ערוה או משום איסור קדושה או איסור מצוה.
 ג. היתה אחת אסורה על זה ואחת אסורה על זה.

א. שתי אחיות שנפלו לפני שני אחים, שדינן בחליצה כנ"ל, אם קדמו האחים וכנסו – יוציאו. רבי אליעזר אומר: בית שמאי אומרים יקיימו ובית הלל אומרים יוציאו. ואבא שאול מהפך: בית הלל מקלים ולא בית שמאי. רבי שמעון אומר: יקיימו [ולא נחלקו בית שמאי ובית הלל בדבר זה].
 מסוגית הגמרא עולה שאם אין ידוע מי נפלה ראשונה, לדברי רבי יוחנן, האח השני שכנס לא יוציא אף לבית הלל כיון שהדבר בספק אם עבר איסור [דרבנן], כי שמא ייבם את הראשונה שהיתה מותרת בשעה שנפלה וחזרה להיתרה במיתת אחותה.